

Skev diskussion om politiserad forskning i ESO-rapport

MARTIN HÄLLSTEN

En nyligen publicerad ESO-rapport (Hägglund and Johansson 2021, hädanefter HJ) illustrerar något oavsiktligt problemen som i dag finns med politiserad forskning. Egentligen ska rapporten handla om kausal forskningsdesign och evidensbaserat beslutsfattande. Första delen ger också en gedigen översikt kring detta, men HJ avslutar med ett kapitel om politiserad forskning. Här blir texten en lätt förklädd opinionstext och vi får lära oss om "Kritisk teori", att idéer om olika maktordningar sägs guida forskning och politiskt beslutsfattande. Budskapet är att forskare inte är objektiva, är ideologiskt förblindade och befinner sig i åsiktskorridorer som förstärker denna blindhet – och därför författar ideologiskt drivna studier. Visst är politisering en av samhällsvetenskapens ständiga utmaningar. Men HJ:s yviga och raljerande text är snarast en björntjänst till den som vill motverka detta. HJ pekar finger åt många olika håll baserat på ytliga kunskaper om det de vill kritisera. Som illustration till denna politisering väljer HJ en studie samförfattad av undertecknad (Hällsten m fl 2013) om invandrades överrepresentation inom brottsstatistiken. Trots att vi i den här artikeln inte använder något som kan liknas vid kritisk teori eller maktordningsdiskurs så introduceras vår studie med en insinuation om att vi har dunkla politiska motiv (läs: vänstermotiv). Ironiskt nog illustrerar HJ sin egen tes när de själva både misstolkar

och använder dubbla måttstockar i sin bedömning av denna och andra studier.

I sin kritik av vår artikel påstår HJ att vi drar kausala slutsatser om vad som orsakar invandrades överrepresentation, fast vi bara har observationsdata och använder regressionsanalys. Jag vill påstå att vi i artikeln för en hyfsat nyanserad diskussion om detta. Vi skriver att vi vill "förklara" skillnader i brott. "Förklara" har enligt HJ en kausal innebörd och menar att vi därmed gör kausala anspråk. Men "förklara" används ofta för hur olika kovariatuppsättningar ändrar parameterskattningar (dvs "statistiskt förklara" är underförstått). HJ:s invändning är i det närmaste en form av ordmärkeri. Det går med lätthet att hitta studier inom nationalekonomi på observationsdata med motsvarande design och motsvarande användning av begreppet "förklara" där det inte anses ha en kausal innebörd, både i Sverige och internationellt. Valet av undertecknad som representant för dålig forskning förefaller märkligt då HJ lika gärna kunde hängt ut en kollega i korridoren på en nationalekonomisk institution. Eller varför inte en av förra årets ekonomipristagare?

ESO-rapportens framställning blir än mer problematisk eftersom HJ själva tycks ha en politisk agenda. Valet av temat invandring och brott är knappast godtyckligt. Det blir tydligt då de argumenterar för en alternativ förklaring till att invandrare är överrepresenterade i brottsstatistiken, nämligen "kultur". Forskare har enligt HJ skyggat från att analysera kultur av ideologiska skäl.¹ De refererar då till en studie av Sariaslan m fl (2013) som sägs dra slutsatsen att "kultur" är betydelsefullt för att förstå brottsbenägenhet. Problemet är bara att "kultur" inte är ett begrepp som

INLÄGG

Martin Hällsten är professor i sociologi vid Stockholms universitet. Han forskar om social stratifiering och social mobilitet. martin.hallsten@sociology.su.se

Jag vill tacka Magnus Bygren, Jerzy Sarnecki, Ryszard Szulkin och Max Thaning för kommentarer på tidigare utkast. Självklart är ansvaret för innehållet mitt eget.

¹ Vi skyggade faktiskt inte för denna fråga. Vi har en ansats för att mäta kultur relaterat till födelseland, givetvis med observationsstudiens begränsningar. Men kanske är det resultatet av denna analys HJ är mest upprörda över.

den refererade studien använder. Men enligt HJ kan "kultur" förstås som en del av konceptet "familj". Den citerade studien analyserar heller inte skillnader i brottslighet efter födelseland utan grannskapseffekter på brott. Grannskapseffekterna skattas med enbart inom-familjevariation, så att mellan-familjevariationen (alltså "kultur") differentieras bort och försvinner ur analysen. Det är mycket förvirrat, men HJ lyckas alltså utifrån denna observationsstudie finna stöd för sin favorithypotes där något stöd alltså inte finns.

I ett annat stycke försöker HJ leda i bevis att idén om en könsmaktsordning saknar empirisk grund och citerar då, kanske av en tillfällighet, återigen en studie samförfattad av undertecknad (Sandström and Hällsten 2008) som visar att kvinnor inte värderas lägre än män vid bedömning av forskningsansökningar. Denna studie är en observationsstudie med motsvarande design som Hällsten m fl (2013). Här passar resultatet bättre in i HJ:s narrativ, kraven på kausal design sjunker och resultaten accepteras utan invändningar.

Till syvende och sist hjälper inga väljorda kausala studier mot en tenden-

tiös läsning av forskning där man väljer resultat som passar en egen politisk agenda. Det avslutande kapitlet i HJ:s rapport är ett dystert exempel på detta. Det är förvånade att ESO publicerat en så pamflettartad text. På ESO:s hemsida kan man läsa att "Målsättningen med en ESO-rapport är inte att flytta fram forskningsfronten, utan att ta forskningsfronten till politiken". Man har nu lyckats med det omvända: att ta politiken till forskningsfronten.

REFERENSER

Hägglund, P och P Johansson (2021), "Upp till bevis – en ESO-rapport om experiment som underlag för politik", ESO-rapport 2021:4.

Hällsten, M, J Sarnecki och R Szulkin (2013), "Crime as a Price of Inequality? The Delinquency Gap between Children of Immigrants and Children of Native Swedes", *British Journal of Criminology*, vol 53, s 456–481.

Sandström, U och M Hällsten (2008), "Persistent Nepotism in Peer-review", *Scientometrics*, vol 74, s 175–189.

Sariaslan, A m fl (2013), "The Impact of Neighbourhood Deprivation on Adolescent Violent Criminality and Substance Misuse: A Longitudinal, Quasi-experimental Study of the Total Swedish Population", *International Journal of Epidemiology*, vol 42 s 1057–1066.